

Főünnepeink, rajs hásono és jaim kippur magasrendű tanításainak foglalatát ajándékozva nekünk az a három szó, amely az Ünöszáne tajkef szívet-lelket átjáró és megrendítő imádságában hangzik felénk: uszösuvo, uszöfilo, ucödoko... megtérés, imádság és jó cselekedet átérzésének és valóra váltásának fontossága visz bennünket közel, legalábbis emberi mértékkel közelebb a szent vallásunk eszményei szerinti áldott életútra.

Próbáljuk e három szó jelentését, ha halványan is, s nem a teljesség igényével, megmagyarázni magunknak.

Az uszösuvo, a megtérés imádsága száll a magasságok felé, amelyben megvalljuk rajs hásono és jaim kippur szentségét, amikor felfedezzük magunkban tört cseréphez, hulló virághoz, tovatűnő felhőhöz, röppenő álomhoz hasonlatos létünket, s vele szemben Isten trónusának szilárd voltát, a Mindenható ítéletnapj jellegzetességét: felmagasztosulását, kegyelemben és igazságban.

SCHWEITZER JÓZSEF:

Három szó

Megvalljuk, ha nem is értjük Őt teljes egészében, akinek léte a költő szerint világít, de szemünk bele nem tekinthet, szinte az égi fényben látjuk tündökölni az imádság jelentőségét, mely a magasságok felé irányítja gondolatainkat.

Ünnepünk alapvető tanítása a törekvés, hogy megszabaduljunk a mindennapok porától, és etikai mérték szerint próbáljuk vinni életünket.

Ezt üzeni nekünk a töfilo, az imádság kifejezése itt, az Ünöszáne tajkef könyörgő környezetében.

Tekintsük végül a cödoko jelentését.

A cödoko a segítő cselekedetekben megnyilvánuló szolidaritás felebarátainkkal.

Nem sajnálkozni kell egy-egy szánandó sorson, hanem segíteni.

Segíteni közvetlenül vagy közvetetten, a segítség nemes és tapintatos cselekvésére méltó testületek által.

A cödoko a tettekben történő emberi szolidaritás megnyilatkozása.

Fontos legyen számunkra, hogy minél kevesebben tartsanak reménytelenül igényt ennek megvalósulására, s minél többen kiegyensúlyozottan tehessenek eleget családjuk, szeretteik iránti természetes kötelezettségeik vállalásának.

Adjon a Mindenható a beköszöntő új esztendőben Izraelnek áldott, békességes életet, valamint az egész emberi nemzedéknek erőt és szilárdságot az Isten-orca hordozóihoz méltó és szolidáris emberi lét megvalósításához.

Ünnepi gondolatok

A ros hásanával az új zsidó év kezdődik. A templomban megszólal a sófár riasztó, felrázó hangja. Ugyanaz a hang, mint amely annak idején a Szináj hegyén figyelmeztette és megrendítette Izrael gyermekeit, de ugyanakkor az Örökkévaló Ábrahám ősapánkkal kötött szövetségét szentesítette. Az egymást követő hosszú, majd rövid szagatott, aztán remegő staccato hangok figyelmeztetnek és vádolnak, minden hívó lelkiismerethez szólnak: csináljon számadást önmagával, hogy a lezajlott évben milyen mértékben tett eleget szent Tóránk parancsainak, illetve vétett ellenük.

A sófár azonban mindenekelőtt azt hirdeti, hogy az Örökkévaló mindenki bűnös voltát megbocsátja, de csakis akkor, ha az illető őszinte megbánást tanúsít.

A zsidó naptár többi ünnepén is igyekszünk az Örökkévalót jó kedéllyel, örömmel szolgálni. Ros hásanát és jom kippurt fenséges ünnepélyességgel, de ugyanakkor megrendülve, magunkba szállva ünnepeljük. Mert ezek a félelmes napok (járnim noráim) az ítélet napjai (jom hádin), amikor minden élőlény megjelenik Isten trónusa előtt, hogy egész évi cselekedeteiről a legmagasabb Bírónál számot adjon. Ezeknél, továbbá a zsidó naptár azon ünnepeinél, amelyek nem történelmi eseményekre emlékeztetnek, mint ahogyan a midrás jellemzően megállapítja, teljesen ránk van bízva, hogy a jelentőségüket fel fogjuk, és annak megfelelően ünnepeljük őket.

További ellentétben a többi zsidó ünnepel, ezek annyira mélyrehatóak, hogy a naptári évnek mindkét irányában kisugároznak. Az ünnep előtti elul hónap a lelki előkészületek jegyében telik, míg a ros hásanától jom kippurig tartó tíz nap az őszinte megbánásnak és megtérésnek van szentelve. S jom kippur kulmináló jelentősége ellenére az ünnepi időszak tulajdonképpen csak szukkot utolsó napjával, hosáná rábbával zárul, azaz az ünnepi periódus ötven napig tart.

Ros hásanákor az egész emberiség békéjéért, valamint az egyén boldogulásáért és jólétéért imádkozunk, de mint általában a zsidó vallási életben, az áhítatos

(Folytatás a 3. oldalon)

(Villányi-fotó)

„Atyánk, Királyunk, nyisd meg az ég kapuit imáink előtt” (Ovinu Málkenu. Scheiber Sándor ima közben)

„Tórámat a szívedbe vésem én”

Rabbiavatás az ORZSE-n

Tudásra, hitre, szellemi felkészülésre van szüksége a rabbinak, ugyanakkor diplomáciai érzékre is, hogy anyagi, politikai, személyes és etikai téren kikerülje a buktatókat – hangsúlyozta Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatója a rabbiavatáson, amelyet az ORZSE zsinagógájában tartottak.

Má tájvu... – Mily szépek a te sátraid, Izrael! Ünnepelesen csendült fel Tóth Emil főkantor imaéneke a Goldmark-kórus kíséretében szeptember 18-án az ORZSE-n, miután Markovics Zsolt és Róna Tamás rabbi megfűjték a sófárt. A zsúfolásig megtelt zsinagógában Asztalos Károly személyében évek óta először avattak rabbit Magyarországon.

A több ezer éves hagyomány ismeretét, a Tóra tudását, a világi tudományokban való jártasságot említette beszédében Feldmár Péter, a Mazsihisz elnöke. Elsajátításukhoz talán két emberöltő is kevés volna. A soá előtt többen érezték elhivatottságot a pálya iránt – a mostani fiatal rabbinak nehéz a dolguk. Mert a tudós felkészültséget át is kell tudni adni, hogy a betűk lelke magához vonzza az embereket. Feldmár hivatástudatot és türelmet kívánt a felavatandó Asztalos Károlynak. Azt, hogy őrizze meg a hitet, a büszkeséget, a féltő szeretetet, amellyel a zsidóság Izrael földje és örök fővárosa, Jeruzsálem felé fordul. Segítse az ifjú házasságot, védje a gyerekeket, az öregeket és az elesetteket, kísérje híveit születésükkor és a halál óráiban, nyújtson vigaszt a gyászolóknak.

Ezután a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatója köszöntötte a magyarországi zsidóság új rabbiáját. Nehéz jövő elé néz a mai rabbi, hiszen nekünk a történelem során mindig kijutott a bajból – emlékeztetett Zoltai Gusztáv. Mindez ellen felvértezhet a tudás, az állandó tanulás. Asztalos Károly legnagyobb kincse, hogy a nagy hagyományú, idén 134 éves Rabbiaképző megtanította tanulni. Kíváncsiság a múlt iránt és ha-

Rektori áldás

gyománytisztelet, példamutatás és úttörő munka a rabbi felelőssége – mondta Zoltai. Ugyanakkor aki elől jár, könnyen megbotlik – tette hozzá. Ezért szükség van diplomáciai érzékre, amely a rabbit átsegíti a hétköznapi buktatóin. A legnagyobb ellenség azonban a megfáradt közöny, ami ellen biztos védelmet nyújt a Tóra és az Atyák mondanai. A régi rabbinusok tisztelték az előtűk járókat, mindig tanultak az agastyánoktól. Ez volt fő erősségük, ami szellemüket frissen tartotta. Zoltai bejelentette: Asztalos Károlyt Dunaszerdahelyre és környékére szeretettel várják rabbinak.

„Azt hiszitek, hogy uramat adok nektek? Távolról sem! Szolgálatot bízok rátok” – idézte a Talmudból Rabban Gamlielt Domán István főrabbi, a vizsgabizottság elnöke. A rabbiar egyik legrégebbi tagja szerint a szolgáló legfontosabb feladata hitet és reményt adni híveinek, mert az embereknek erre van a legnagyobb szükségük. A rabbi tanító – Mózes neve elé sem a király, a vezér vagy az uralkodó szavakat tették, hanem ezt: rabbénu. A komoly rabbi minden téren állandóan képezi magát, hiszen a nagy zsidó filozófusok, Szaadja vagy Májmoni, már évszázadokkal ezelőtt bebizonyították: a

Szentírásban semmi nincs, ami ne lenne összeegyeztethető a tudománnyal. A zsidó pap nem valamiféle sámán, holmi titokzatos erők tulajdonosa – hangsúlyozta Domán. Hanem e világból való ember. Johanan ben Zakkáj kétezer éve először adta tanítványainak a rabbi címet, azóta él a hagyomány.

Az új rabbit Schöner Alfréd, az ORZSE rektora avatta fel. Köszöntőjében a Szináj mint szimbólum állt a középpontban: kis magaslat a nagy vonulatok árnyékában, mégis fényesen ragyog ki közülük. Azzal, hogy itt született meg a Tízparancsolat, az univerzális jelképe lett, amelynek a zsidó nép a letéteményese. Az egyetem, latin szóval universitas, a Szináj eszméjének, a teljességnek a követője. A zsidóság története a folytonosságának köszönheti létét, annak, hogy a tanítók átörökölték elődeikre a tudást. Az elmúlt évtizedekben külső architektúrájában megújult az intézmény – ám a megújulásra belülről, szellemi téren is szükség van. A zsidóság demográfiai átrendeződésével megnövekedett a rabbi szerepe. Napjaink hazai zsidóságának új, fiatal nemzedéke nyílt szívű, tiszta lelkű és optimista. A rektor Jeremiást idézte: „A Tórámat a lényükbe helyezem, és a szívükbe, a szívedbe vésem én.”

A Goldmark-kórus Áni máámin... – Hiszek a Messiás eljövételében... imája után Asztalos Károly megköszönte tanárainak és mindazoknak, akik az elmúlt évek alatt mellette álltak, a sok segítséget, amellyel eljuttatták oda, hogy rabbi lehessen. A Tórárt híven követő, etikailag és intellektuálisan méltó vallási vezető akar lenni – mondta. Mesterétől, a rektor-főrabbitól kérte az áldást, amit az – a hagyományhoz híven – kezét a frissen felavatott rabbi fejére téve mondott el. „Isten áldjon és őrizzen meg téged, sugározza feléd arcát, és legyen hozzád kegyes” – hangzottak a méltóságteljes szavak.

A rabbi diplomát Domán István adta át az ősi papi áldás, a Jövorechechó dallamai közepette. A magyar himnusz és a Hatikva elneklésével ért véget a felemelő szertartás.

A kiduson a meghívott magyarországi politikai vezetők üdvözölték a zsidó közösséget. Semjén Zsolt általános miniszterelnök-helyettes és tárca nélküli miniszter, Fónagy János, a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium parlamenti államtitkára és Kocsis Máté, Józsefváros polgármestere kifejezték: a magyar zsidóság olyan egyetemes értékek őrzője, amelyek nélkül a magyar kultúra sokkal szegényebb lenne.

R.V.

Az avatóbeszédet teljes terjedelmében következő számunkban közöljük.

Körzeti kitekintő

Szeged

Sajtótájékoztatóval kezdődött a VII. Szegedi Őszi Zsidó Kulturális Fesztivál. A rendezvényen Lednitzky András a rendező szervek nevében ismertette a fesztivál történetét és szólt az újdonságokról. A hangversenyprogramot Maczelka Noémi, az Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért kuratóriumának ügyvezetője mutatta be, külön kiemelve az évfordulós eseményeket.

A komolyzenei műsort Liszt Ferenc születésének 200. jubileumához igazították a szervezők, a Szegedi Szimfonikus Zenekar, az Egyetem Zeneművészeti Karának Szimfonikus Zenekara és a Vox Universitas Szegediensis Női Kar közreműködésével. A két hónapos rendezvénysorozat keretében hallhatja a közönség Csanádi László, valamint Teleki Miklós orgonájátékát, utóbbival Pitti Katalin operaénekes lép fel. A klezmer, zsidó és cigány zenét Klein Judit énekművész és a Judrom Klezmer Gypsy Band képviseli. A Kossuth-díjas Ghymes együttes a Debreceni Filharmonikus Zenekarral koncertezik, a Harmónia c. műsort előadva. Ennek fő támogatói a Délmagyarország és a Délvilág folyóiratok. Közel tíz év eltelté után lesz ismét vendége a fesztiválnak a rabbiaképző Goldmark-kórusa, jeles főkantoraink közreműködésével. Lesz könyvbemutató Benedek István Gábor kötetről, kiállítás Kovács Vali ügyfestő, a Halasi Csipkemúzeum és Macskássy Izolda festőművész munkáiból.

Megkezdte működését az ORZSE-val együtt beindított szabadegyetemi sorozat, amelynek első két előadója Schöner Alfréd rektor és Markovics Zsolt szegedi főrabbi. A szabadegyetem célkitűzéseit Markovics Zsolt ismertette. Elismerések átadására is sor kerül. A Löw Lipót Emlékplakettet olyan nem zsidó személyiségek kapják, akik segítettek a zsinagóga rekonstrukcióját vagy az alapítványok munkáját. Idén ezen elismerésben Polgár Éva szeretetotthon-vezető, Kerek Ferenc, az SZTE Zeneművészeti Karának dékánja és Varga Gusztáv elnök-vezérigazgató, a Szilánk Glass Company tulajdonosa részesül. A Löw Immanuel Emlékplakettet Benedek István Gábor író, publicista, műfordító, fesztiváljaink visszatérő vendége, Köves György könyvbizományos, Tepper Ágnes ügyvéd, előjárósági tagjaink kapják munkásságukért. Benedek István Gáborral, aki évente látogat Szegedre, új könyvének bemutatóján is találkozhatunk a fesztivál során.

A hitközség, a Szegedi Magyar–Izraeli Baráti Társaság, Izrael Állam Dél-magyarországi Konzuli Képviselőlete és az Alapítvány a Szegedi Zsinagógáért kuratórium által szervezett fesztivál rendezői idén is a Forrás Szállóban tartják a XVI. izraeli vacsoraestet Martonyi János külügyminiszter, Ilan Mor nagykövet, Botka László polgármester és Szabó Gábor, a Szegedi Tudományegyetem rektora fővénközségével. A műsort a Budapest Klezmer Band fellépése színesíti. Táncbemutatót az Akropolisz Táncegyüttes, zenét a DEJA-VU együttes szolgáltat. Kísérőrendezvényként a helyszínen Macskássy Izolda sokszínű virág, mesevilág, zsidó múlt témájú textilfestménye gazdagítja a programot.

A kiemelten színvonalas eseményt a sajtó kiemelt figyelemmel kíséri, amit szerződésekben rögzítettek. A nívós műsorfüzet a programokon túl bemutatja a 108 éves szegedi zsinagógát, s a 2012-re tervezett hatodik szentföldi utat, amit a sajtótájékoztatón Farkas András, a Szegedi Magyar–Izraeli Baráti Társaság titkára ismertett. Ezen látogatásokat a szegedi szervezetek a szekszárdi közösségekkel együtt bonyolítják. A részletes információk a hitközség honlapján is olvashatók. A rendezvénysorozat megvalósításához az önkormányzat és több szponzor – köztük kiemelten a C&T Hungary, a Medicina Könyvkiadó, a Printker OfficeLand, a Szilánk Glass Company és a Reál Hungary Ingatlanfejlesztési Zrt. – nyújtott támogatást.

A fesztivál keretében a zsinagógában Antala Zsuzsa rádiós-tévé szerkesztő mutatta be Kovács Vali kaposvári ügyfestő sok színes felületet – ablak- és ajtóüvegtől Tiffany-tárgyakig – ábrázoló kiállítását. A Szegedi Szimfonikus Zenekar Gyüdi Sándor karmester, színházigazgató vezényletével Liszt Ferenc négy szimfonikus költeményét – Prométheusz, Orpheusz, Bölcsőtől a sírig, Les Preludes – adta elő. A maestro virtuozitása, a telt ház as templom csodás akusztikája a földszinti közönséget többször is vastapsra ösztönözte.

A városi televízió és a TELIN TV állandó híradásai, interjúi révén jelentősen nőtt az érdeklődés a fesztivál iránt. Csanádi László DLA, a zsinagóga orgonistája Bach, Franck, Liszt műveiből összeállított koncertje elsősorban hagyományos közönséget, a városba érkező turistákat vonzotta, de a művészek jó reklámlehetőséget adtak a szabadtéri játékok alatti vasárnap matinéi is.

Klein Judit énekművész nyolcadik szegedi koncertjén a Judrom Klezmer Gypsy Banddel ismét a cigány és a zsidó zenei kultúrát mutatta be. A tiszta és szép hangú művésznő immáron negyedik zenekarával lépett fel, repertoárjában a jiddis, ladino (szefárd), liturgikus és héber dalokon kívül szanok, örökzöldek és musicalek szerepeltek. Gyakran ragadtatta vastapsra, illetve együtt dalolásra közönségét. A zenekar tagjai közül Balogh József (klarinét), ifj. Boros Mátyás (hegedű), Neumark Zoltán (zongora) aratót szólóival fájó, érzeleműs sikert. A pótolhatatlan veszteségekről szóló dallamok hosszan cseengtek a koncertről távozó fülében. Klein Judit sikere a helyi médiának köszönhetően sokak figyelmét felkeltette. A fesztivál zenei része a zsidó újévet megelőző, köszöntő Kossuth-díjas Ghymes együttes és a Debreceni Szimfonikus Zenekar programjával folytatódott.

A Gál Ferenc Hittudományi Főiskola – az ORZSE együttműködő partnere – 23. alkalommal szervezte meg a Nemzetközi Bibliikus Konferenciát, amelynek 230 előadására az elmúlt 22 évben több mint 3100-an voltak kíváncsiak. A hatalmas anyag, amelynek ismertetésében több nemzetközi Öszövény-kutató zsidó tudós is részt vett, eddig 20 kötetben látott napvilágot. Idén a konferenciát „Isteni bölcsesség, emberi tapasztalat” témában hirdették meg közel 40 külföldi, határ menti, magyar előadóval. A Gnika-díj átadásán szinte az egész magyar egyházi felsőoktatás vezetése részt vett. A kongresszust, az elismerésben részesült Ulrich Luz professzort (Bern) közösségünk nevében a hitközség elnöke köszöntötte, átnyújtva – nagy taps közepette – Dusha Béla csodálatos „Elő Zsinagóga” fotóalbumát a külföldi tudósoknak.

L. A.

Debrecen

Évek óta hagyomány, hogy Debrecenben is tudunk ízelítőt adni a távolság miatt messze esőknek a Zsidó Nyári Fesztivál különleges kavalkádjából.

Ez alkalommal Gerendás Péter és művésztársai kápráztatták el a közönséget Családrégény című új albumuk bemutatásával. A hattagú zenekar szinte minden fellépője több hangszeren játszik.

Gerendás Péter szövegei, hangszerelése most is lenyűgözte a hallgatóságot. Dalai könnyeket csaltak a szemekbe, hiszen a zeneszerző-előadóművész családrégénye szinte ugyanaz, mint sokunké, akiknek nagyszülei a századelő boldog békeéveiben viszonylag nyugodtan élhettek, szülei átvészelték a soát, és az 50-es, 60-as korosztály megpróbál létezni a mában.

Műveiből erősen érződik hitvallása, véleménye korunkról, mellyel nem nehéz azonosulnunk.

A szünni nem akaró vastaps többször is visszaparancsolta a művészeket a Kápolnás utcai zsinagóga erre a célra készített színpadára.

Külön érdekessége volt produkciójuknak, hogy egyszerre három, immáron leghatóság Gerendás örömmel: apa, fia és lánya.

Horovitz Tamás, a DZSH elnöke meghatottan mondott köszönetet a briliáns előadásért, amely felejthetetlen élmény volt mindannyiunk számára. Köszönjük!

Ki mi Sopron técé Torá

Sopronból jött a Tóra (hangja)

A zsidó ember feladata, hogy az Örökkévaló hangját és nevét hirdesse a világban.

Ki így, ki úgy. Ám a legismertebb módja, ha egy zsidó ember imádkozik. Radnóti Zoltán rabbi és Sándor Péter elnök kitalálta, hogy az óvárosban található középkori imateremben lehetne tartani egy péntek esti istentiszteletet. Az esemény különlegességét elsősorban az adta, hogy Sopronban évtizedek óta nem tartott rabbi szombatfogadást.

A hírt – többek között – a Facebookon is közzétették, várva a híveket. A sok gratuláló hozzászólás után várható volt, hogy este szinte teljesen megtelik a középkori zsinagóga.

Az istentisztelet egyszerre volt felemelő és megható is. A jelenlévők együtt mondták a legfontosabb imádságokat Radnóti Zoltán rabbi és Györfi Lászlóval, a Semes kóser pékség tulajdonosával.

Szombat reggel a nyáron felavatott új templomban a város egyetlen tórájából olvasták fel a hetiszakaszt. Ez azért is volt lényeges, mert ezen a napon a Tízparancsolat, valamint a Smá Jiszráél is elhangzott. Az ima után Györfi úr kiduson látta vendégül a közösséget.

Reméljük, hogy a közeljövőben további zsinagógákat is meg lehet majd tölteni hívekkel, szóval és élettal.

(Razo)

Schweitzer József nem vette át a Magyar Örökség Díjat

A Magyar Örökség Díjat Makovecz Imre alapította, többedmagával, 1995-ben. A díjat gondozó Magyar Örökség és Európa Egyesület 2003 óta önálló jogi személy, évente négy alkalommal hét-hét díjat oszt ki az arra méltónak ítélt személyek és intézmények, holtak és élők között, a kiegyezéstől napjainkig terjedő időből. Ebben az évben az egyik díjat dr. Schweitzer Józsefnek ítélték.

Az „elmondhatatlan” laudáció

1948-ban, amikor Schweitzer Józsefet a pécsi rabbiszékbe beiktatta, Scheiber Sándor ezekkel a szavakkal jelölte ki a fiatal rabbi feladatát: „Kezdedben dobog gyülekezeted szíve: szabad meg az ütemét, jelöld ki az irányát, fokozd a hevét. Érezze át: a zsidóságot a gálut két évezredében istenhite és vallásos szertartásai, de ugyanakkor hazavágyódása és népszokásai tartották meg – vallása és népisége együtt.” Megismertem: vallás és népiség.

Schweitzer József 33 évet töltött Pécsen, egy emberöltőnyi időt, és ottani közössége, aki még megvan közülük, húsz évvel hivatalos távozás után is rajongó szeretettel beszél róla, szinte úgy, ahogyan a chászidok szoktak a rebberől, de nagyvárosi zsidók, neológok csak ritkán. Aki nem Pécsen élt azokban az időkben, ennek a szeretetnek a hitelességét azon mérheti le, amit Schweitzer József személye ma az egész országban jelent.

A pécsi rabbi 1981-ben Pestre került, szeretett nevelő nagyapja, Hoffer Ármin egykori zsinagógájába, és 1985-ben – Scheiber és átmeneti utódja után – ő lett az Országos Rabbiképző Intézet igazgatója, zsinagógájának rabbija. Az utolsó igazgató az egykor volt Szeminárium-ban. Majd megválasztották országos főrabbinak is. A rabbi tekintélye az egész országra kisugárzott, ma is sugárzik: képviselte és képviseli a zsidóságot, a zsidó tudományt, a zsidó vallást egyetemi előadásokon, rádióban, televízióban, ünnepségeken, még keresztény egyházi szertartásokon is, mint 2006-ban, illendő távolságtartással a római katolikus liturgiától, Salkaházi Sára boldoggá avatásán. Régi rabbikhoz méltón képviseli: tanúi lehettünk annak, hogy kívülről tudja, kisgyermekkor óta folyamatosan tanulja a Tanachot, a héber Bibliát; ha folyamatosan felmondani talán nem tudná, ez talán lehetetlen is, bárhol kapásból folytatja a héber szöveget, akár magyarul idézték, akár héberül, s minden alkalomra van a fejében találó héber idézet a Bibliából, a Talmudból. Ez a zsidó tudás alapozza meg a beléje vetett bizalmat, tekintélyét zsidókban és nem zsidókban egyaránt. Népszerűségét pedig személyiségének az a vonása, amely több, mint egy jó rabbi vagy pap hivatásbeli tulajdonsága: hogy szót tud érteni szinte mindenkivel, át tudja lépni, nem áttörni, ez idegen volna tőle: tanításával átlépi a csoporthatárokat, legyenek vallásiak vagy műveltségbeliek. Képes a párbeszédre, ez a képesség teszi, az országos főrabbi cím nélkül is, Magyarország igazi rabbijává.

Nem véletlenül idéztem fel Scheiber Sándor iktatóbeszédéből a zsidóságot jellemző szavakat: hazavágyódás és népszokások, vallás és népiség. Schweitzer József elkötelezetten hűséges a zsidó világ, s ezen belül különösen az ő- és máig-haza,

Egy kitüntetés a sok közül

Izrael iránt, rokonai, barátai, tanítványai élnek ebben a nagyszerű, teljesítményei miatt minden elismerést és gonosz külső fenyegetettsége miatt minden támogatást megérdemlő országban, évente, néha évente többször felkeresi, előadásokat tart, úgy beszélget ivritül bárkivel, az Akadémia tagjával vagy autóbussen, mint bármelyik ott élő magyar. Alig egy éve nyilatkozott így (Jelenkor, 2010/9): „Amint lehetett, a magyarországi zsidók magyar zsidók akartak lenni. Beleilleszkedve a művelődésbe, a kultúrába és így tovább. [...] Ez az alapvető törekvés nem mindig talált őszinte elismerésre, de a törekvés mindig őszinte volt, hogy tudniillik a magyarsággal együtt, magyar zsidókként szeretünk volna élni. Így volt ez a történelem legkülönbözőbb időszakában. És így van ma is.” Nehéz másképpen mondani, Schweitzer József egyszerre zsidó, része az Izraelben és szerte a világon diaszpórában élő zsidó népek, éli a zsidó népiséget; és magyar, akit rokonai, barátai, tanítványai Magyarországhoz kötnek, ehhez a nagyszerű, minden elismerést megérdemlő, de az újra meg újra feltámadó idegengyűlölet és zsidóellenes uszítás miatt a legkeményebb bírálatot maga ellen kihívó országhoz.

Idevágólag nem lehet nem felidézni, hogy Schweitzer József, akit szelíd embernek ismerünk, aki gyűlölködő megjegyzést soha nem tett, egy – hangsúlyosan mondom – nemzeti ügyben egész életében kéréseket, megírta hitközsége és egy szomszédos vármegye történetét, számos interjúban és egy egész interjúkötetben (Kertész Péter: Nehéz zsidónak lenni, 2003) adott számot munkásságáról, könyvben összegyűjtötte (2007) legfontosabb tanulmányait, előadásait. De volt bátorsága, neki, akit szelíd embernek ismerünk, 1999-ben olyan szerepre vállalkozni, amely szerep a középkori

stadlánokhoz, a zsidók szószólóihoz tette hasonlatossá. Az akkori kormány a deportálásban megölt zsidók utódainak kifizetendő kárpótlást 30 000 forinttal akarta letudni, eltérően a nem zsidó áldozatok után korábban törvényileg garantált és kifizetett egymillió kárpótlástól. A megszegyűlöltön diszkriminatív összeget Schweitzer József a nyilvánosság előtt (Új Élet, 1999. március 1.) magának az Országgyűlés akkori elnökének küldte vissza. Volt Schweitzer Józsefnek ehhez a lépéshez bátorsága, és ezzel – mint az Országgyűlésben Iványi Gábor – személyesen is hozzájárult ahhoz, hogy 2000-ben az Alkotmánybíróság megsemmisítse a szóban forgó paragrafust, és 2002-ben az új kormány valamelyest korrigálja ezt a lelelemibb igazságérzetet sértő, magyar zsidó és magyar nem zsidó áldozatokat az előbbiektől hátrányára megkülönböztető, eleve elfogadhatatlan kormányzati rendelkezést.

Még egyszer, befejezésül is, Scheiber Sándor: „A vidék zsidósága szellemi centrumot követel.” Schweitzer József teljesítette, amit nagy elődje a fiatal rabbittól kívánt. Centrum lett, ha egy embert lehet így nevezni: a magyarországi zsidóság, a magyar zsidó kultúra centruma, ma, 89 évesen, az egész Magyarország zsidó centruma.

Komoróczy: meghallgatás helyett cenzúra

A bírálóbizottság elnöke, dr. Hámori József akadémikus levélben kért fel, hogy a napokban sorra kerülő díjátadón Schweitzer Józsefről én tartsam a laudációt. Néhány nappal ezelőtt meghívtak a laudációk meghallgatására. Az egyesülettel soha nem volt kapcsolat, ügrendjét nem ismertem, nem tudtam, hogy ez a „meghallgatás” valójában lektorálást, erősebb szóval: cenzúrázást jelent. A felolvasott szöveget a jelenlévők közül többen bírálták, merthogy – rövidre fogva az elhangzottakat – nem hangsúlyozza eléggé Schweitzer József érdemeit a magyar kulturális örökség ápolásában. Végeredményként Juhász Judit (volt kormánybiztos és külföldi rádiótudósító), a díjátadó ünnepségek műsorközlője megfogalmazta a javaslatot, hogy a laudáció megtartására valaki mást kérjenek fel helyettem. Ezután az ültést elhagytam. Az ott bemutatott szöveget a Schweitzer József iránti feltétlen tisztelem és több évtizedes, számomra kitüntetett barátságunk jegyében teszem nyilvánossá. Nem hinném, hogy a magyar örökségnek ne lehete része egy rabbinak éppen a magyarországi zsidók érdekében kifejtett tevékenysége.

(Az ÉS nyomán)

Kertész Péter Pulitzer-emlékdíjas író, újságíró, Schweitzer József életművének jó ismerője blogjából idézünk:

... a sors útjai kiismerhetetlenek... majdnem Magyar Örökség Díjat kapott Schweitzer József volt országos főrabbi, Isten tartsa meg sokáig, 89 esztendeje zsidó, magyar zsidó, zsidó magyar, kinek mi tetszik... [...]

... a Magyar Örökség Díjat – bár az új laudációt egy régi szerzőtársa, Szilágyi Mihály megírta – Schweitzer József nem fogadta el... ily módon, egyéb hazai kitüntetései mellett, csak a Francia Becsületrend Lovagja címmel büszkélkedhet...

Ünnepi gondolatok

(folytatás az 1. oldalról)

imák mellett a hagyományos szimbolikus szokásokban sincs hiány. Az első esti vacsoránál édes almát mártunk mézbe, miközben ezt a szöveget recitáljuk: Legyen meg az akaratod, hogy évünk boldog és édes legyen. Szokásos ezenkívül, hogy a ros hásáná és jom kippur közötti időszakban a kenyert és a kalácsot mézbe mártjuk. Sokan ezt a szokást egészen hosáná rábbáig tartják.

Egy másik szokás, hogy ros hásáná első napján a Mincha ima után folyópartra vonulunk, hogy a bűneinket vízbe hajtsuk. Innen e szokás neve: táslich (dobás).

Pesten ilyenkor nagy felvonulás volt a Duna-korzón. Ezt a szokást annak idején a neológok is megtartották, és nagy darab kalácsot hoztak magukkal, hogy a halakat etessék. Szép volt, de bizony csak volt. A bajt csak az jelentette, hogy a táslich a Duna-korzón társadalmi eseményül és ugyanakkor divatbemutatóul is szolgált, ami semmi esetre sem illett az áhítatos ünnep szelleméhez.

Ezért a szent életű néhai Jonatán Steif pesti rabbi z.c.l. ünnepi

prédikációjában megjegyezte, hogy nagyobb micvá a táslichkor aktuális imát odahaza, a vízvezeték csapjánál elmondani, mint a korzói gálabemutatón felvonulni.

Természetesen az étkezésnél még más hagyományos szokásokat is tartunk, és a fentiek csak „édes” ízelítők voltak.

A ros hásáná kifejezés különben nem fordul elő a Tórában, és jelentősége a Misnából és a Talmudból származik. Az ünnep háromszoros alapjelentőségén ez mit változtatott, ezen a napon teremtette Isten a világot. (Egy másik rabbinikus megállapítás szerint ezen a napon teremtette Isten az embert, azaz Ádámot.) Ros hásáná a tíz napig tartó égi törvénykezés első napja. S végül ezen a napon újul meg Istennek népével, Izraellel kötött szövetsége.

Zárjuk ezeket az ünnepi gondolatokat azzal, hogy hozzon az év végre megbékélést Izraelnek és az egész zsidóságnak. A kedves olvasóknak pedig boldog, gondtalan évet, melyben imáink meghallgatásra találnak és kívánságaink teljesülnek.

Ráv

Az Amerikai Alapítványi Iskola pályázati programjai

Tíz nap emlékezet

Az Amerikai Alapítványi Iskola szervezésében svéd, finn és bolgár zsidó iskolák diákjai látogattak Magyarországra. Az Európai Unió Aktív Európai Emlékezet akciójának támogatásával megvalósuló program központjában a székesfehérvári zsidótemető felújítása, a holokauszt lovasberényi áldozatairól történő megemlékezés állt, de legalább ilyen fontos volt a különböző nyelvek, kulturális megismerése, a személyes kapcsolatok kialakítása is.

A programban részt vevő közel 50 diák először öt napot töltött Székesfehérváron és Velencén, ezalatt keményen, lelkesen dolgoztak a temető gyomtalanításán. Öröm volt látni, ahogy a különböző csoportok tagjai napról napra egyre jobban keveredtek, egyre lelkesebben, összehangoltabban működtek együtt. Délutánonként sportoltak, hazai kultúrájukat és vallási ismereteiket bemutató vetélkedőkön vettek részt, gyakorolták angolnyelv-ismeretüket – és ami a legfontosabb: barátkoztak.

A következő napokat Budapesten töltötte a csoport, ahol a város nevezetességei mellett megismerkedtek a zsidónegyeddal, jártak a Holokauszt Múzeumban, közös szombatfogadáson vettek részt, sőt együtt örültek a wessélyekkel a nyári szünet kezdetének.

A diákok összegzésésként angol nyelvű újságot szerkesztettek, amely az iskola honlapján olvasható.

Bízunk benne, hogy a jól sikerült programnak a jövőben lesz folytatása.

Az ortodoxok mesélnek múltjukról

Lezárult az Amerikai Alapítványi Iskola másfél éves projektje, amelyet az Európai Unió és a magyar állam támogatásával, a Társadalmi Megújulás Operatív Program keretében valósítottak meg a diákok Zima András és Földvári József irányításával.

A projekt keretében a magyarországi ortodoxia 20. századi történetéről készítették személyes hangvételű életút-interjúkat. A mesélőktől sokat tanulhattak korábbi életformákról, hagyományos zsidó értékekről, a történelem sodrásáról, életpályákról, döntési és választási helyzetekről.

A projekttel ugyanakkor a diákok technikai-informatikai ismeretei is gyarapodtak: a felvételeket elemezve, vágva, szerkesztve adták át a program szakmai irányítóinak. A pályázat kiíróinak szándéka szerint az interjúkat a 20. század történelmének tanítása során fogják alkalmazni.

Köszönetnyilvánítás

Ezúton mondok köszönetet mindazon hittestvéreimnek, barátainknak, akik szóban vagy írásban gratuláltak a Köztársasági Elnök úr által adományozott Magyar Köztársaság Lovagkeresztje kitüntetésem alkalmából, melyet „a magyarországi zsidó közéletben vállalt kiemelkedő közösség-összetartó munka elismeréseként” kaptam.

Heisler András,
a Mazsihisz és a BZSH
képviselő-testületi tagja

SCHÖNER ALFRÉD

עם ישראל חי

– Izrael népe él!

A szeretet szavával köszöntöm testvéreimet, azokat, akik fohással fordulnak a Világ Urához, és azokat, akik még nem jutottak el Isten imával megszentelt templomába. E meghitt, önvizsgálattal teli napokon szívtől szívhez szól a tanítás. Az idei rabbinikus üzenetet a „alak” fogalma ihlette.

Falak, melyek összekötnek... Falak, melyek védelmet nyújtanak...

1. Nem olyan régen egy gyönyörű itáliai városban jártunk az ORZSE oktatóival és hallgatóival. Megnéztük a város zsidó emlékeit, majd megismerkedtünk a középkorban alapított egyetemmel, ahol – az igazi *universitas* jeleként – évszázadok óta nemzetre és vallásra való tekintet nélkül tanulnak a diákok.

A varázslatos épület udvarán egy meglepően érdekes szobrászati kompozíció hívja fel magára a figyelmet. Az emlékmű alkotója Jannis Kounellis görög művész.

Mellette egy tábla, nagyon szemérmesen visszafogott emlékeztetővel.

Az emlékművet, amely három ellenálló tudós hősies helytállását hirdeti, 2005-ben, az egyetem felszabadulásának 60. évfordulójára emelték. Concetto Marchesi rektor és helyettesei: Prof. Egidio Meneghetti és Prof. Ezio Franceschini nem engedelmesskedtek 1944-ben a náci örület kegyetlen intézkedéseinek.

Előbb passzív rezisztenciára, később tevékeny ellenállásra szólították fel az egyetem minden polgárát. Oktatókat és hallgatókat egyaránt. Harcoljanak, védjék meg erőszakkal megtámadott, leigázott földjüket, tagadják meg a tanítást, illetve a tanulást ideiglenesen, a szabadság kivívásáig.

Védjék meg a kiszolgáltatottakat!

A hősök emlékét megörökítendő, a művész elzárándokolt Auschwitz-Birkenauban, és onnan ágyának csúfolt priccsmaradványokból egy köteg fát hozott, ebből építette fel a padovai egyetem udvarának központjában az Emlékezés Falát.

2. Számunkra a legszentebb hely a Kotel Máraívi, a Nyugati fal, vagy is-

mertebb nevén Siratófal. Nem véletlenül mondja róla a zsidó hagyomány:

לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי

„...Az isteni jelenlét soha nem távozott el a Siratófaltól.” (Midrás Rábá, Sir Hásirim II. 26)

Majdnem kétezer esztendeje áll már!

Tudelai Benjámin, aki a világhírű nagy utazó, Marco Polo előtt sok-sok évvel korábban már bejárta a fél világot, elérkezett Jeruzsálembe is, és látta, hogyan járulnak a Falhoz helybeliek és a gálutban élők egyaránt. Elsírják fájdalmukat, vagy fohászkodnak valakiért, valamiért, vagy éppen örömük napján adnak hálát a Mindenhatónak.

1967 óta a Kotel véglegesen viszszerült Izraelhez.

Azóta mindenki látogathatja, vallásra való tekintet nélkül. Vallásosak, világiak, hívők és olyanok, akik Istenben hinni még nem tudnak.

Legutóbbi jeruzsálemi utam során felejthetetlen élményben volt részem. Bár micvája alkalmából egy tizenhárom éves, mozgásában korlátozott kisfiút köszöntöttek. A zsidó közösség új leendő felnőtt tagja ott rakta fel ünnepélyes körülmények közepette először karjára és fejére a t'filint, az imaszíjat, hitet téve az ősi hagyomány mellett, hogy fizikai és szellemi erejével egyaránt a Mindenhatót szolgálja.

Kerekesszékekben is a Mindenhatót dicsőítette.

Családtagok, barátok vették körül az ünneplő sereget, akik között ott volt a tóra. Egy sz'fárádi tóra, egy keleti tóra, e közösség hagyományának megfelelően, színes szalagokkal feldíszítve.

Ringatózva, körtáncot vették körül az avatásra váró fiatalembert, akinek kellemes énekhangja betöltötte a tereket. A jelenlévők énekkel, táncal ünnepelték a Tórát és az ifjút. Az egyik ének így hangzott:

והעיקר לא לפחד כלל

„Soha ne félj! Ez a lényeg” – tanította rabbi Náchmán MiBrecláv.

Ros hasáná Izraelben

Majd a pattogó hangulatú, lüktetésű éneket egy másik dallam váltotta fel:

עוד אבינו חי עם ישראל חי

Izrael népe él, és ugyan gondokkal teli, de a jövő felé is tekint.

A Nyugati fal, a Siratófal legújabb üzenete, hogy a Kotel egyre inkább ne a fájdalmas könnyek, hanem az örömmel teli hála hírnöke legyen.

Ros hasáná újévi áhítatában gondolatunk legyen tehát az emlékezésé is. Azokra, akik mindig emberek tudtak maradni. Akiknek személyes példája modern kori hősként ott lebeghet a mindenkori ifjúság előtt.

Most az ősi, évszázados, vagy éppen újabb imádságainkkal a Mindenható Istenhez fordulunk, megfogalmazva érzelmeinket, vágyainkat, reményeinket, kételyeinket, bizonytalanságainkat.

אבינו מלכנו כתבנו בספר
בספר חיים טובים

Atyánk, Királyunk! Jegyezz be mindannyiunkat, családjunkat, szeretteinket és minden zsidó testvérünket a boldog és gondtalan élet könyvébe.

A Világ Alkotójának áldása legyen Izraelen, a világ zsidóságán, testvéreinken és az egész emberiségben. Szülőföldünkön, népeken, országokon, hogy a szeretet, megértés és nyugalom legyen valamennyiünk osztályrésze.

שנה טובה תכתבו ותחתמו

Békés, áldott, örömmel teli új esztendőt kívánok!

Az „Emlékezés Fala” Padovában

Bár micva a Siratófalnál, Jeruzsálemben

A béke és a teljesség dicsérete

Jubileumi kántorkoncert a 125 éves újpesti zsinagógában

Az istenfélelem és a kultúra összetartozásának jegyében rendezték meg a hagyományos kántorkoncertet az újpesti zsinagógában. Az idei hangversenyhez a templom fennállásának 125. évfordulója szolgáltatta az ünnepi alkalmat. Az előadók Fekete László, Klein Judit, Nógrádi Gergely, Székelyhídi Hajnal, Zucker Immanuel voltak; a MÁV Szimfonikusokat Horváth Gábor vezényelte. A dalokat Bíró Attila és Solti Árpád zeneszerzők hangszerelték.

„Az istenfélelem a tudás kezdete” – idézte Salamon királyt a Példabeszédék Könyvéből Szerdócz Ervin rabbi helyettes. Az Örökkévaló szeretete és a kultúra tehát kéz a kézben járnak, így az évről évre elhangzó hangverseny a Jóteremtő szolgálata. Újpest zsidó közössége ráadásul idén ünnepli a zsinagóga fennállásának 125. évfordulóját. Korábban itt működött rabbiaként Schöner Alfréd, az ORZSE rektora is, aki elküldte az alkalomra meleg hangú üdvözlését. „Jelen találkozásunk tisztelgés a múltnak a jövő reményében” – hangszólta Szerdócz Ervin.

A koncert első darabjaként Goldmark Károly operájának, a Sába királynőjének nyitánya csendült fel a MÁV Szimfonikusok előadásában. A szónok találmányon fűzi egybe az opera cselekményét és az imaház ünnepét: a királynő és a király szerelmében a szépség és a bölcsesség, a világi kultúra és a zsidó vallásosság találkozik.

„Hálolu... – „Dicsérjétek az Örökkévalót, nemzetek, mind dicsőítsetek, népek, valamennyien!” – szárnyalt fel a 117. zsoltár Nógrádi Gergely előadásában. Nem is a torkából, de egyenesen a lelke legmélyéről röppen fel a dal. Áthatol a zsinagóga kupolás mennyezetén, felér egészen a nagy magas Égbe, ahonnan mintha maga a Teremtő küldené le érte mosolyát. Ilyen ajándékokat tartogat Nógrádi fo-

hásza: a hallgatóság maga is egy emberként fordul az Örökkévaló felé.

A vallási élménynek nem vet véget a tapsorkán, mert következik a 121. zsoltár Zucker Immanueltől: Szemet a hegyek fölé emelem, onnan jön a segítségem. Ahogy a rabbi helyettes magyarázza, a Szináj hegyéről származik a Tóra, a Tórárt tanuló zsidónak így mindig a keze ügyében van a segítség. Az imént a drámai tenor súlyos zengésébe, most Zucker hangjának finom és hajlékony, érzékeny líraiságába remegnek bele a szívek.

Ha két férfi egymás után, akkor két nő együtt, szinte kéz a kézben énekel. Székelyhídi Hajnal és Klein Judit dalában, a Szim sálom kezdetű duettben ott feszül a nőiség béketeremtő ereje. „Hozz békét, jólétet, áldást, kegyet, szeretetet és irgalmat ránk és néped, Izrael egészére” – szól az ének. A két hang mint két imára kulcsolt kéz kapcsolódik egybe.

Magányos hőse lesz utánuk az emelvény. Ki más adhatná elő a Kol nidrét hitelesebben, mint Fekete László főkántor? A nagyünnepi főimához, az Engesztelés napjának súlyos fohászához ez a mélybarna óriásként felemelkedő hang illik legjobban. Számadás, megbánás, olthatatlan vágy a tiszta lelkiismeret után, békejobb-

nyújtás embertársunknak, hogy Istennel is békét köthessünk – mindez benne van Fekete előadásában. Feloldja a Sejibone kezdetű derűs mindennapi ima. „Épüljön fel újra a Szentély” – fog össze a három különböző férfihang, Nógrádi, Zucker és Fekete, egymást színezve és kiegészítve, gazdagon mutatva be három egyéniség, háromféle lelkület Istenséghez való odafordulását.

Világi dalok következnek a koncert második részében. Szerdócz Ervin leleményesen láttatja az összefüggést a szent és a profán, a transzcendens és a művészi ihlet között. A darabok mindegyike a zsidó hagyományhoz és habitushoz, a zsidóság élethelyzetéhez kötődik, vagy legalábbis hasonlít rá. Leonard Bernstein West Side Storyja, bár szereplői New York-i színes bőrtűk, örök Rómeó és Júlia-történetként a csillápihatatlan életvágy és a pusztító megkülönböztetés összecsapása. Tony Mariához szóló dalát Zucker Immanuel éneklé el, utána Klein Judittal együtt zengik a musical *Tonight* című híres duettjét.

A *Bring Him Home* Jean Valjeanjának szerepét a *Nyomorultakból* Nógrádi Gergely ölti magára. Amikor ahhoz a részhez ér, hogy „Hozz békét, hozz reményt, / Neki jár, lásd, épp hogy élt”, a padosorok közül váratlanul odaszalad hozzá a kislfi, Bence. A gyermek ösztönösen bújjik oda az éneklő férfihoz, aki felfelé fordítja tekintetét. És a közönség már nem Jean Valjeant, nem is az előadóművészt látja, hanem a fiáért imádkozó apát, aki féltőn szorítja nagy, védelmező testéhez a törékeny kis figurát.

Az operaház fantomja kapcsán a rabbi helyettes egy zsidó misztikus hagyományról beszél: az első ember, aki reggel kinyitja a zsinagóga ajtaját, néhányszor belerug abba, hogy a lelkeknek, akik még nem szakadtak el a földi léttől, és éjszaka az imaházban tórá-

olvasnak, legyen idejük távozni. Christine-nek Székelyhídi Hajnal a telt, virágzó nőiség hangját kölcsönzi. Nógrádi és Székelyhídi duettje olyan rajongó, gyengéd és dédelgető kapcsolatot ábrázol, amely a férfi és a nő viszonyának mintájára csak Isten és népe, Izrael között lehet.

A zsidó nép hányattatásával állítja a konferanszié párhuzamba az afroamerikaiak szenvedését. A *Show Boat* című musical, belőle az *Old Man River* című dal – és Fekete László. A búsongó hang nyomán a hallgató maga előtt látja a néger dokkmunkást, aki népe sorsán kesereg, olyan végtelennek érezve megpróbáltatásait, mint amilyen hosszú a világ egyik leghosszabb folyója, a Mississippi. Majd az öreg férfi alakját felváltja a fiatal lányé, Klein Judit-Yentlé, az I. B. Singer novellája alapján készült musical főhőse. De a két ember, a fekete férfi és a zsidó lány győtrődése hasonlatos. Utóbbi sorsa is a magány, a számkivetettség, amelyet ezúttal ő maga mér önmagára.

A műsor összeállítója tudja, hogy egy koncertet derűsen kell befejezni. S ha már musical és vidámság, mi más lehetne a záró, mint a *Hegedűs a háztetőn* Bordala? Hiszen a zsoltár is hirdeti: „a bor megédesíti az ember szívét”. A zenei eseményre az öt énekes közösen teszi fel a koronát. Végül a közönség velük éneklé a béke himnuszát: „Osze salom” – „Aki békét teremt a magasságokban, az adjon nekünk is békét.” Szerdócz Ervin elmondja: a sálom szó, amely békét jelent, úgy is olvasható: „sálém”, azaz „teljesség”. Béke és teljesség – ennek jegyében áll fel mindenki, hogy tapsolva-dalolva ismétélje a héber dal refrénjét.

(A koncert támogatói: Újpest Önkormányzata, BZSH, ORZSE, Gabiana Print Kft.)

Rados Virág

Zsidó Nap Tiszafüreden

A kiállításon

A rendező, mint minden évben, a Tiszafüredi Menóra Alapítvány, támogató többek között a Mazsihisz és Gordon Gábor családja. Ez már a hatodik Zsidó Kultúra Napja volt Tiszafüreden, a Kovács Pál Művelődési Központban. Idén a zsidó családi élet állt a középpontban, erről adott elő Radnóti Zoltán rabbi. A kiállítás a „Tiszafüredi zsidó családok a nagyvilágban” címet viselte, és Ausztráliától Kanadáig, Izraeltől Magyarorszáig összesen 19 füredi származású familia történetét beszélt el képekben. Pintér Erika polgármester, Lebovits Imre, Tiszafüred díszpolgára, Szabó György, a Mazsok elnöke és a tiszafüredi gyökerekkel rendelkező Csomós Róbert köszöntője vezette be az eseményt. A fő program a Sabbathsong Együttes Klezmerkabaré c. fergeteges műsora volt. A meleg ellenére telt ház és nagy siker koronázta a szervezők, Zám Lajosné Ildikó és Szegő Ágnes (az alapítvány kurátorai) munkáját.

**NEHÉZSÉGET OKOZ A VÁSÁRLÁS?
NEM LÁTJA A TERMÉKEK ÁRÁT?**

ÓVJA ÉLESZLÁTÁSÁT!

**Próbálja ki az
OcuVite® LUTEIN forte
étrend-kiegészítőt**

6 db OcuVite bónuszmatrica összegyűjtése után egy teljes doboz OcuVite ajándék - részletek a termék dobozán.

A 14. Zsidó Nyári Fesztiválról jelentjük (2.)

Gálvölgyi a kulisszatitkokról

Kulisszatitkok címmel abszolút politikamentes talkshow-t hallhatunk a Goldmark-teremben. Aki kérdezett: Kalmár Tibor. Aki válaszolt: Gálvölgyi János Kossuth- és Jászai Mari-díjas színművész, parodista, érdemes művész, a Halhatatlanok Társulatának örökös tagja.

A vetítésekkel, bejátszásokkal tarkított program Gálvölgyi frappáns gondolatai, öniróniája, minden helyzetben előkapott parodizáló képessége, valamint a személyisége által kiváltott tetszésindex alapján úgy hiszem, elbírt volna a meglévőnél többször nagyobb nézőszámot is. A terem perectek alatt megtelt, és akik bejutottak, tényleg kitűnően szórakoztak.

Kalmár kérdéseire reflektálva a művész beszélt az internethasználati kapcsolatos személyes tapasztalatairól, arról, volt-e, s ha igen, akkor milyen gyermekszobája, és megtudhattuk, hogyan lett a mániákusan autogramvadász kisfiúból másokat nevetető vagy épp szerepekbe bújó híres művész.

Hallhattunk iskolás éveiről, csalódásairól, hogy melyik intézményt jelentett számára. Mesélt főiskolás éveiről, majd az 1968-as Ki mit tud?-ról, amelynek sikere meghatározónak bizonyult későbbi pályafutására nézve, megemlítette az őt két alkalommal is „kirúgó” Simon Szuzsát, valamint Kuzmír Károlyt (Körszínház), aki sokáig egyengette szakmai karrierjét.

Gálvölgyi saját bevallása szerint nem szereti a vicceket sem elmondani, sem meghallgatni, ennek ellenére percekig hahotáztak a nézők azon, amit megosztott velük.

Kalmár Tibornak az olvasási szokásokra vonatkozó kérdésére a művész elsorolta, hogy az utóbbi időszakban milyen jellegű kiadványok voltak, amelyek szórakoztatták, vagy épp gondolkodásra késztették.

Nem olyan régen olvashattuk, szemüvét előtt áll, azután hogy már meg is operálták. A látással kapcsolatosan ironizált egy sort azon, mit jelent számára, milyen előnye és hátránya van a mindennapi életben.

Anekdótákat adott elő közéleti szerepeiről, pályatársokról, barátokról és kellemetlen emberekről, valamint megtudhattuk, mit játszott az utóbbi időben, és mire készül jelenleg.

Végül új könyvének címével kívánt minden jót a megjelenteknek: Jókedvet adj!

GÁLJULI

Kántorok színpadon

Négy napon belül három koncertet adtak a népszerű magyar kántorok. Újpesten szimfonikus zenekari kísérettel énekeltek, a Vidor Fesztiválon pedig, a dugig telt nyíregyházi zsinagógában, több százan tapsoltak nekik állva, felejthetetlen produkciójuk végén. A legnagyobb várakozás mégis azt a fellépésüket övezte, amelyet szeptember első napjára a Frankel-zsinagógába hirdettek meg a Zsidó Nyári Fesztivál egyik kiemelt eseményeként, s amelyre – ennek megfelelően – már egy hónappal korábban minden jegy elfogyott.

Az év kántorkoncertjének kikiáltott gálahangverseny nézőinek nem kellett csalódnuk: a színpadra lépők világszínvonalon vonultak föl a zsidó zene gyöngyszemeit. Az eseményről CD-felvétel készült, így hamarosan azok is élvezhetik Tóth Emil, Fekete László, Fellegi Balázs, Nógrádi Gergely, Jakal Zoltán és Zucker Immanuel énekét, illetve Neumark Zoltán zongorajátékát, akiknek már nem jutott hely az öt-száz főt befogadni képes zsinagógában.

A legmeghatóbb pillanat talán a közös zárószám volt (Osze sálom), amelyet együtt énekeltek az élő kántorleendő, a fiatalabb cházánreménysek és a sok száz néző.

Ahogy a konferanszié szerepét magára vállaló Fekete László mondta: minek nekünk amerikai kántorokat hívni, ha ilyen csodálatos hangok állnak idehaza a rendelkezésünkre? Valóban elgondolkodtat, hogy külföldi vendégszereplők nélkül is telt házat vonzott a hangverseny.

Kérdés persze, hogy ha ekkora igény van ilyen műsorokra, akkor miért ennyire csekély a számuk.

Ennek fényében külön köszönet illeti a kile rabbiját, Veró Tamást, mert nemcsak megálmodta, de meg is szervezte az év kántorhangversenyét. Skajach!

Arató Judit

Raichel a szeretetről (is) szólt

A közönség elé kilép Idan Raichel, és az ember elfelejti, hogy a nagy kivetítő homályos, az élesek pedig túl kicsik. Csak a sztár létezik, hosszú rasztaháján a fekete turbánnal, a bő fekete ingében és a lötyögős nadrágjában. Úgy fest, akár egy beduin – de persze, ahogy korábban a New York Timesnak elárulta, mindez Sasson Kedem izraeli divatdizájn munkája.

Az arab sivatag beduinjára emlékeztető megjelenés azt hirdeti, amit maga az etióp gyökerű, izraeli énekes-zeneszerző-billentyűs Idan Raichel is, kinek hazáját körbeölelik az iszlám országok: a toleranciát. Mert az, aki magára ölti egy másik nép ruházatát, hitet tesz az elfogadás, a megbékélés mellett.

„A zeném a szeretetről szól” – hangzik Raichel ars poeticája. Ezzel a szeretettel mutatja be csapataból először Ilan Damti énekest, Izrael mostanában feltűnt csillagát. A fiatal férfi hangja valóságos hangszer – hajlékonyan kanyarog, belekiáltva a csöndbe, amelyben csak Raichel zongorajátéka kíséri. Az egyik kéz a billentyűkön, a másik a zongorában – onnan csajja elő a pengő-bongó hangokat. Sivagtagi csillagos éjszaka, szél fodrozta homokdűnék. Az ember megengedi magának az asszociációkat, hiszen a világgene megengedő. Nincsenek törvényei, kánonjai, különösen az Idan Raichel Project esetében. „Ha egy dalt egyszer szabadon eresztés, az többé már nem a tiéd – így Raichel. – Mindenki átélheti általa, amit csak ő érez.”

Raichel a Dohány közönségéhez fordul, egyszerűen, a zongora mellett. Nincsen benne semmi sztárlűr. Elmondja, hogy együttesével járja a világot, nyolcvanöt zenész van szerte a földön, akik közül mindig mások csatlakoznak egy-egy produkcióhoz. A kezény mag izraeli, közülük jött el egy kis csapat a budapesti akusztikus koncertre is. Idan Raichel új dolgokat ígér a hallgatóságának, olyan megoldásokat, amiket most próbálnak ki először. „Szóljanak, ha valami nem tetszik – mondja –, és máris ugrunk a következő dalra.” A közönség nevet.

A műsor íve a lassú és melankolikus felől a dinamikus kicsattanó irányába halad. Közben csatlakozik a többi zenész. A csokoládés szín bőrű, elefántcsontfehér fogú Cabra Casai kigyózó testtel kíséri énekét. Sötét fellépőruhája alatt meztláb van, ahogyan a sudáni menekülttáborban kislányként járkálhatott. Születése idején Etiópiából Izraelbe kivándorló szüleinek ugyanis ott kellett élniük egy darabig. Raichellel az izraeli hadseregben ismerkedtek össze. Casai dalai héberül és amharául (Etiópi nyelv) szárnyalnak fel, erőteljesen és telve életörömmel.

A jemenita ízeket és szenvedélyt Ravid Kahalani szolgáltatja. Az embernek az a leküzdhetetlen érzése támad: ez a férfi 120 fokon ég, és nemhogy elporladna, de a saját előadásától és a körülötte muzsikálótól megrészegülve mintha még több vitalitással dalolná a magáét. Jemeni gyökerek, dzsesszes, funkys elemekkel megbolondítva, s hozzá Kahalani személyisége: egy lenyűgöző clown ropja táncát egyre gyorsuló ütemben. Amerre csak halad a színpadon, rapid arabeszket rajzolnak a lábai.

Az új dolgok, amelyeket Raichel beharangozott, nyilván a számos improvizáció, amellyel minden bandatag megfűszerezi a muzsikát. Idan a zongorával, Damti a

Kiskunhalas – tetőfokán a hangulat

puszta hangjával, s a ritmusszekció dobjainál ülők is bemutatják tudásukat. A közönség soraiban lábak verik a taktust, kezek dobolják a padokon az ütemet.

Raichel mellett, aki dzsesszszongorát is tanult, Eyal Sela az improvizáció nagymestere. Kahalaninak saját zenekara van, a Yemen Blues, Sela pedig szólókarrierjével járja be a világot. Klasszikus zenén iskolázódott, ezt érezni fuvalajátékából, és a klarinéton is. A számos hangszer közül, amelynek mestere, a koncert alatt ez utóbbi kettő kerül leggyakrabban a kezébe. S a klarinétról ki ne tudná, hogy többek között a kelet-európai zsidó folklórzenének, a klezmernek kedvelt instrumentuma? Sela a Balkán, Törökország és a volt Jugoszlávia tradicionális dallamainak virtuóz megszólaltatója. Fuvalimprovizációja kiemelkedik a többi remek rögtönzés közül.

Elhangzik a kötött dallamvilágú, híres Mi'ma'amakim is. „Mélységekből kiáltottam hozzád” – így az első sor Idan Raichel simogató, lírai előadásában. Az embernek óhatatlanul eszébe jut az ismert zsoltszöveg, holott a dal témája a szerelem. Raichelt, aki szekuláris családban nőtt fel, az izraeli ortodoxok bírálják, hogy a szent szövegekhez nyúl. „Igen, használom a Bibliát – válaszol erre –, mert a legfontosabb és legszebb dolgok ott vannak elmondva. Így a legtöbb, amit tehetek, hogy ismétlem őket. Egyszerűen nincsenek csodásabb szerelmi énekek azoknál, amelyeket a Zsoltszöveg könyve tartalmaz.”

A legtöbb nóta azonban az improvizáció által virágozik ki. Különböző hangszerek, énekhangok, stílusok, népzenei hagyományok, nyelvek és a modern popzene dallamai olvadnak egybe. Ez így többé seholy nem hangozhat el. Számról számra, nótáról nótára forrósodik a hangulat, már valóságos örömezené tanúja a közönség. A muzikusok mind jobban összeforrnak a színpadon, a közönség pedig egybeforr velük, hajladozva tapsol, az emeleten lévőkhöz egy emberként állnak fel.

Világgene, az előadók kérlelhetetlen optimizmusával. Mert a 34 esztendő Idan Raichel mélyen hisz zenéje békeszerző erejében. Ő, aki egy Tel-Aviv melletti kisvárosban, az etióp zsidók lakta Kfar Sabában nőtt fel, az utca másik ol-

dalán élő ortodox jemenita családok mellett, így fogalmaz: „az elfogadás nem más, mint képesség arra, hogy együtt élj azzal, akivel talán egyetlen dologban sem értesz egyet.” És: „A béketeremtés első szintje – az igazi békéé, nem pedig a hivatalos szerződésé – az emberek és a kultúrák közti ismerkedés.” Ilyen ismerkedési est volt az Idan Raichel Project koncertje.

Rados Virág

A hit, a tradíció és a szimbólumok jegyében

Idén immár hetedik alkalommal rendezte meg a kiskunhalasi hitközösség a Zsidó Fesztivált.

A rangos eseményt az időjárás is a

Halasi Musical Csoport által felolgozott Mennyasszonytánc című előadás méltán nyerte el a közönség tetszését, és joggal nevezhetjük az eddig rendezett fesztiválok egyik legjobb programjának!

Az élménydús napot a Sheket Klezmer Band koncertje zárta.

Reméljük, hogy jövőre önt is, kedves olvasó, vendégeink közt üdvözölhetjük!

(Halas)

Mérleg

A Budapest Klezmer Band és a Vujcics együttes közös koncertje volt a záróakkord az európai zsidó kultúra egyik legismertebb rendezvénysorozatán, a Zsidó Nyári Fesztiválon. A fesztivál emblematikus klezmergyűtése mellett kilenc napon át, kilenc helyszínen közel ötven produkcióban számos új fellépő gazdagította a programkínálatot. A hagyományos helyszínekhez csatlakozott a BZSH közelmúltban európai uniós forrásból felújított Goldmark-terme, ahol a zenés programok mellett olyan kiemelkedő magyar művészekkel találkozhatott a közönség, mint Béres Ilona, Gálvölgyi János vagy Bodrogi Gyula.

Igazi különlegesség volt az Idan Raichel Project koncertje, akik első alkalommal mutatkoztak be Magyarországon, és egyetlen este alatt meghódították Budapestet. A Dohány utcai zsinagógában több ezer fiatal álló ovációval ünnepelte a világgene izraeli sztárjait.

A klasszikus műfajok kedvelői nagy csillagok és különleges tehetségű fiatal muzikusok estjei közül válogathattak. A New York-i Metropolitan Opera fűvósi mellett Miklósa Erika és David D'Or közös koncertje volt az egyik legnépszerűbb program.

A Magyar Televízió és Rádió jóvoltából a fesztivál három koncertje is látható, hallható lesz azok számára, akik nem jutottak el ezekre a feledhetetlen előadásokra.

A Rumbach utcai zsinagógában kiemelt érdeklődés kísérte a nemzetközi rangú fiatal magyar és külföldi tehetségek kamarazenei és dzsesszestjét.

A sok tízezer magyar látogató mellett az idei évben is nagyszámú külföldi vendéget vonzott Budapestre a Zsidó Nyári Fesztivál, akik számára a Gózdudvarbeli vasárnapi kézműves-, könyv- és kirakodóvásár is igazi attrakciót jelentett.

A rendezvénysorozat költségvetése 82 millió forint volt – ez 16%-kal kevesebb, mint az előző évi –, amelynek 49%-át jegybevételekből, 28%-át állami támogatásból, a fennmaradó részt pedig önerőből finanszírozták a szervezők.

A fesztivál ideje alatt a budapesti hotelek kiemelt telítettséggel működtek. Különösen érvényes volt ez a VII. kerület szinte minden új és régi szállodájára.

A szervezők ezúton is köszönetet szeretnének mondani a támogatóknak, akik lehetővé tették a sikeres és magas színvonalú megrendezést.

(ZSIKK)

Az Új Élet minden olvasójának, a magyar zsidóságnak

sáná továbbumetukát és jó bepecsételést kíván a

Magyarországi B'nai Brith Páholy

www.bnaibrit.hu

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITA-PHARM. Hétfő-szerda 15–16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Fogorvosi rendelőm címe: XIII., Szt. István krt. 4. III. 1. Tel.: 320-4778, 06-20-496-2223, dr. Virág Péter.

Örömmel tudatjuk, hogy a Rabbi-testület és a Mazsihisz vezetősége megállapodott David Goldberg mohéllal (Németország), aki zsidó fiúgyermek körülményét vállalja. Amennyiben az Ön családjában ilyen szimchá (öröm) van, kérjük, jelentkezzen a Rabbiságon a 413-5580-as telefonszámon vagy a rabbistestulet@mazsihisz.com e-mailen keresztül, hogy a gyermeket Ábrahám szövetségébe felvehessük.

Tóratekercepek, filinekek és mezüzek számítógépes ellenőrzése és javítása. Farnadi-Jerusalími Márk. Telefon: 06-70-932-8275, e-mail: sofer@sofer.hu, weboldal: www.sofer.hu

Kiadó Bp. I., Attila úton 81 m²-es, kétszobás, összkomfortos lakás. Érdeklődni lehet munkaidőben a 413-5500/128 telefonon.

Kiadó Bp. VII., Thököly úton 81 m²-es, kétszobás, összkomfortos lakás. Érdeklődni lehet munkaidőben a 413-5500/128 telefonon.

Diplomakötés (aranyozás héber betűvel), naptárkészítés, színes nyomtatás. Koós Erika, +36-20-314-3131, tereznyomtat@gmail.com

Manikűr, pedikűr. Hívásra házhöz megyek. 06-20-551-4580.

Újlipótvárosban garzonlakás turisták számára kiadó. Tel.: 226-4109.

Színes és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomtatás, könyvnyomtatás, névjegykészítés a Mammur I-ben, a II., VI., IX. kerületekben. Messinger Miklós, 06-20-934-9523, www.rcontact.hu

Üdüljön Budapest centrumában fél áron. 00-36-20-935-4867.

Vizes falak utólagos szigetelése, hőtérvédelem készítése, műszerezés falnedvességmérés. Tel.: +36-30-950-1306, 06-1-251-8684, www.falszigetel.hu

Házi gondozást vállal 62 éves nyugdíjas nő bentlakással, 15 éves gyakorlattal, akár külföldön is. 06-32-447-395.

Idős személynél munkát vállalok bentlakással is, nagy gyakorlattal. Tel.: 06-1-360-1050, este.

47 éves, diplomás, házias férfi vállal takarítást, főzést, házvezetést, gondozást bentlakással. 06-20-498-6880.

zást bentlakással. 06-20-498-6880.

Licites eljárással eladó ingatlanok!

Bp. III., Czetz János u. 67. sz. alatt 30 m²-es garázs. Kikialtási ár: 2 000 000 Ft.

Bp. VI., Délibáb u. elején 75 m²-es, kétszobás, földszinti öröklakás. Kikialtási ár: 26 730 000 Ft.

Gyömrőn 730,35 m²-es kastély 9398 m²-es telekkel és 9758 m²-es kerttel. Kikialtási ár: 95 000 000 Ft.

Budapest VII., Bajza utcai Garzonházban 37 m²-es, felújítandó lakás. Kikialtási ár: 6 993 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 604 m²-es telek. Kikialtási ár: 3 900 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 603 m²-es telek. Kikialtási ár: 3 860 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 620 m²-es telek. Kikialtási ár: 4 000 000 Ft.

Az ingatlanokról a 06-30-217-3460 telefonon lehet érdeklődni munkaidőben.

Matematikakorrepetálást vállalok Zuglóban általános és középiskolásoknak, nagy türelemmel és tapasztalattal, hétköznap és hétvégén is. Felzárkóztatás, felkészítés 6 és 8 osztályos gimnáziumi felvételire, érettségire. Óradíj: 1500 Ft/60 perc. Érdeklődni: 06-20-371-1206, Szabados Edit.

A MAOIH szeretetotthona a XII. ker., Alma utcában idősök bentlakásos ellátását vállalja egyágyas szobákban. Az intézmény valamennyi lakó részére napi legalább háromszori kóser étkezést, mentális gondozást, egészségügyi felügyeletet biztosít. Érdeklődni: 06-1-355-2765, 06-20-956-5265.

Izraeli utazás

Az utazás ideje: 2011. október 26. – november 3. (8 éjszaka, 9 nap)
Szállás: 3–4 csillagos szállodákban, félpanziós ellátással (reggeli-vacsora)

Utazás: Az EL AL menetrend szerinti járatával. A kinttartózkodás idején légkondicionált autóbusszal magyar nyelvű idegenvezető kíséri a csoportot.

1. nap: elutazás Tel-Avivba. Érkezés után transzfer a szállodához, vacsora, szállás Tel-Avivban.

2. nap: reggeli után kirándulás Cesariába, ahol Heródes kikötője és a római kori színház tekinthető meg. Utazás tovább Haifára, ahol a Ba'hai kertben tehet egy sétát. Utána rövid szabad program a német kolónia házainál. Szállás, vacsora Tel-Avivban.

3. nap: ismerkedés Tel-Aviv óvárosával, Jaffóval, utána autóbusszos városnézés, főhajítás Jichák Rabin meggyilkolásának emlékhelyénél, utána látogatás a Ben Gurion-emlékházban. Késő délelőtti a híres Carmel piacon tölthet el pár órát, ahol a pénteki forgatagban élvezni fogja a zöldség- és a művészpiac sokszínűségét. Este szombatfogadás a szálloda zsinagógájában. Szállás, vacsora Tel-Avivban.

4. nap: pihenés, sabbát Tel-Avivban. Szállás, vacsora Tel-Avivban.

5. nap: reggeli után utazás tovább Jeruzsálembe. Érkezés után autóbusszos városnézés, természetesen megállással a Siraotfálnál. Délután látogatás az Izrael Múzeumban, ahol többek között a holt-tengeri tekercsek is megtekinthetőek. Szállás, vacsora Jeruzsálemben.

6. nap: reggeli után látogatás az izraeli parlamentben, utána aki szeretné, megnézheti a Jad Vasem Múzeumot vagy sétálhat a híres jeruzsálemi belvárosban és piacon. Szállás, vacsora Jeruzsálemben.

7. nap: korán reggel indulás Eilatra, a Holt-tenger érintésével. A massadai erőd megtekintése után

Eltartási szerződést, valamint gondozást vállalok, ottlakás nélkül. 06-1-364-7534.

Órajavítás, antik órák teljes restaurálása, esetleg oda-vissza szállítással. Órák, elemek, csatok, óraszűjak (erős csuklóra is) nagy választékban. Tel.: 06-70-505-5620, napközben. VII., Garay u.–Murányi u. sarok, a Garay térenél. Jung Péter. Web: www.jungoras.hu

Antik csillárok javítása, vétele, eladása. 321-2972. Bp., Hevesi S. tér 3.

Otthoni ápolást vállal szakképzett középkorú betegápoló hölgy amerikai gyakorlattal, kóser háztartás ismeretével. Tel.: 06-27-304-612.

Reinhardt Éva (Izrael) megbízásából keresem Mauthner Juditot (apja neve: Mauthner Lajos). Schultz György, telefon: 321-3255.

Nyugdíjas asszony bármilyen munkát vállal: bébiszitterkedést, takarítást, idős ember gondozását. Telefonszám: 06-70-629-6720.

GÁBOR ESZMERALDA becsüsműgyűjtőnk elsőként, legmagasabb áron, készpénzért vásárol judaikat, továbbá festményeket, csillárt, bronztárgyat, bútorokat, ezüsttárgyakat, porcelánokat, herendit, meissenit, Zsolnayt, Kovács Margit, Gorka Géza alkotásait is. Egyebeket, órákat, teljes hagyatékot. Kiszállítás, értékbecslés díjtalan, vidékre is. Üzletünk száma: 06-1-364-7534, 06-70-264-1926.

HÁZASSÁG

21 év tapasztalatával várom önt, amennyiben társra vágyik. Az emberi sorsok segítése, a társkeresés számomra hivatás. Nyugdíjasoknak kedvezmény. Elérhetőségeim: Györgyi asszony, 326-5989, reggel 8–10-ig, este 20–22-ig. E-mail: gyorgyi.asszony@gmail.com

fürdőzés a csodálatos Holt-tengerben. Kora este megérkezés Eilatra. Szállás, vacsora Eilatban.

8. nap: pihenés a Vörös-tengernél. **Fakultatív kirándulási lehetőség Petrába** (Jordánia, kb. 300 USA-dollár vízumokkal – ez külön fizetendő, ott helyben, a szállodában), vagy látogatás az Ócenáriumban.

9. nap: délelőtt a Ramon kráter érintésével vissza Tel-Avivba, a repülőtérre, a gép érkezése a késő esti órákban Budapestre.

Az utazás költségei: **95 000 Ft** (repülőjegy illletéssel). A szállás és a programok költsége **1250 USA-dollár**, amely legkésőbb 2011. október 10-ig fizethető (természetesen lehet euróban vagy forintban is fizetni, az aktuális valutaárfolyamon). Az ár tartalmazza: autóbussz, szállás, félpanzió, belépőjegyek, borraivalók, idegenvezető.

Az utazás előtt tájékoztató és ismerkedő csoporttalálkozót tartunk a Bálint Házban, ahol lehetőség lesz a csoportos kedvezményes utasbiztosítás megkötésére.

Jelentkezni lehet a Bálint Házban (1065 Bp., Révay u. 16.) személyesen Repper Ritánál (Salom Klub), vagy telefonon: 06-70-311-0295, 311-9214/114 mellék, illetve e-mailben a repper.rita@gmail.com címen.

LAKÁS, ÉPÜLET FELÚJÍTÁSA

- Alpinista módon homlokzatjavítás, tetőfedés
- Festés, mázolás, tapétázás, csempézés
- Műszaki vezetés, árajánlat-készítés hitelevélvételhez is

FRANK (alapítva: 1892/1972)
Tel./fax: (1) 331-5743
E-mail: frank1063@t-online.hu

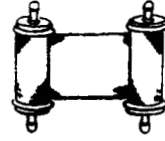
Munkadíjából 5% kedvezmény!

בר מצוה

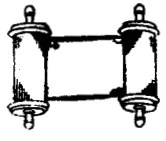

Softim szombatján a Károliban jártult máfirtként a tóra elé Fonó Pál, héber nevén Eliezer ben Dávid hálévi. Az ifjú felnőtt a héber dátum szerint pontosan ezen a napon lett 13 esztendő. Az ünnepekt édesanyja, Sugár Sára, bátyja, Robi és a nagyszülők aggodó tekintetétől nem zavartatva, tökéletesen énekelve mondta el az áldásokat, majd a hafatara szövegét.

Radnóti Zoltán avató szavai után nagy ünneplés és kórtánc kezdődött a zsinagógában. A kiduson Pali rövid, ám igen szellemes köszöntőt mondott, háliját fejezve ki mindenkinek mindenért. Mázál tov!

IMAI DÓK

Templomok

Péntek este Okt. 7. **Szombat reggel Okt. 8.** **Péntek este Okt. 14.** **Szombat reggel Okt. 15.**

Dohány
Frankel L. út 49.
Hegedűs Gy. u. 3.
Vasvári P. u. 5. (Iubavicsi)
Thököly út 83.
Hunyadi tér 3.
Bethlen tér 2.
Nagyutvaros u. 4.
Rabbiképző-ORZSE (Békkocsis u. 2.)
Kazinczy u. 27.
Alma u. 2.
Kórház (Amerikai u. 53.)
Páva u. 39.
Dózsa Gy. út 55.
Berzevicsy u. 8.
Károli G. tér 5.
Visegrádi u. 3.
Dessewffy u. 23.
Teleki tér 22. (szefárd)
Lauder iskola (Budakeszi út 48.)
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)

Vác (Eötvös u. 3.)
Kecskemét (Nagykörösi út 5.)
Székesfehérvár (Várkörút 19.)
Győr (Kossuth L. u. 5.)
Szeged (Gutenberg u. 20.)
Debrecen (Pásti u. 4.)
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)
Miskolc (Kazinczy u. 7.)
Pécs (Füredő u. 1.)
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)
Szombathely
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)
Nagykanizsa (Fő u. 6.)
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)

NAPTÁR

Október 7. péntek	Tisri 9.	Erev jom kippur 5.54
Október 8. szombat	Tisri 10.	Jom kippur, Mázkir 6.56
Október 12. szerda	Tisri 14.	Erev szukkot
Október 13. csütörtök	Tisri 15.	Szukkot 1.
Október 14. péntek	Tisri 16.	Szukkot 2. 5.41
Október 15. szombat	Tisri 17.	Szombat kimenetele 6.43

Programajánlat

OKTÓBER

Spinoza Színház (1074 Budapest, Dob u. 15.)

3. (hétfő) 19:00: Vágyaink ritmusa – budapesti bemutató
4. (kedd) 19:00: Ungvári Tamás estje
5. (szerda) 19:00: Én, Királyhegyi! – kabaré
6. (csütörtök) 19:00: József Jolán, az édes mostoha
9. (vasárnap) 19:00: Blue Duck Arts: Ezen a szinten... – politikai kabaré
11. (kedd) 19:00: A magam asszonya vagyok – monodráma
24. (hétfő) 19:00: Bächer Iván: Újlipócia – zenés kabaré
25. (kedd) 19:00: Talmud, Tóra és a többiek
26. (szerda) 19:00: Frida – zenés játék – premier
27. (csütörtök) 19:00: Ungvári Tamás estje
30. (vasárnap) 19:00: Yentl – zenés monodráma
31. (hétfő) 19:00: A Duna – dráma

Hírek, események röviden

– A 107/302 kisegítő légmentes munkásszázad tagjai 2011. október 16-án, 10 órakor, a Reitter Ferenc u. 24. számú ház falán elhelyezett emléktáblánál koszorúzással egybekötött megemlékezést tartanak. Minden volt bajtársat, hozzátartozókat és az érdeklődőket szeretettel várjuk.

– A Zuglói Talmud-Tóra Alapítvány ezúton köszöni a 2010. évre vonatkozó szja 1%-ból részére juttatott 57 922 Ft-ot. Az összeget az őszi kirándulásra fogjuk felhasználni. Továbbra is számítunk Önökre. Kurcz Tamásné.

– **Holokauszt Emlékközpont.** Cím: Budapest IX., Páva utca 39. Nyitva: hétfő kivételével naponta 10–18 óra között. Telefon: (1) 455-3333. Honlap: www.hdke.hu. E-mail: info@hdke.hu – **Adományok.** Schlesinger Éva az Újpesti Otthon javára 10 000 Ft-ot adományozott elhunyt családtagjai emlékére.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829
E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő: Kardos Péter
Olvasószerkesztő: Gábor Zsuzsa
Kiadótulajdonos: Mazsihisz
Előfizetési díjak:
Belföldön: 1 évre 3120 Ft
Külföldre 5760 Ft/év
USA és Izrael: 6240 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.
OTP bankszámlaszám: 11707024-22118480
OTP SWIFT kód: (BIC) OTPVHUB
IBAN: HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000
Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág, előfizethető a kiadónál.
Postacsek: 11707024-22118480
Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes zöldszámán.
Szedés: WolfPress Nyomdaipari Kft. Nyomtatás:

VESZPRÉMI NYOMDA ZRT.

ISSN 0133-1353

Sikerorientált: Fellegi a fellegekben

Fellegi Balázssal a pesti Broadway egyik kis kávézójában ültünk le beszélgetni, hiszen a jó néhány évvel ezelőtti, vele készített interjú óta – mely inkább pályafutására, muzikálitásának családi hagyományára szorított – történt egy s más.

A művész zenei események kiöltője, megszervezője, elkötelezett, szenvedélyes résztvevője, és nem mellesleg énekes.

Kérdéseim s a válaszok a közeli múlt történéseibe kalauzolják el az olvasót, megtudja, mi szerzett nagy örömet Fellegi Balázsnak, mi teszi széppé a jelent, s mit tartogat a zene szerelmeseinek a jövő.

Az idei Zsidó Nyári Fesztivál egyik sikeres eseményéről, a Frankel-zsinagógabeli kántorkoncerttről jóleső elégedettséggel szolt. Elmondta, milyen sokan voltak kíváncsiak az öt cházán szereplésre, az általa előadott jiddis dallamokra, operabetékekre, a közös éneklésre, s nem utolsósorban Neumark Zoltán zongorizálására. Megemlítette mint örömförst azt a vitathatatlan tény, hogy az elmúlt évek során számos ifjú kántor csillogtathatta meg tudását, közülük Jakal Zoltán volt az, aki a kezdeti impulzusokat tőle megkaphatta, s akinek az életében a fontosabb állomások részese lehetett. Úgy láttam – mondta –, ez a budai zenei esemény is megmutatta, milyen nagy az érdeklődés, milyen jó a fogadtatása az ilyen programoknak, akár nagyobb nézőszámot befogadó helyszínen sem lenne ez másként.

Interjúalanyom mesélt a nyár kiemelkedő zenei eseményéről, a Várászfuvola szombathelyi bemutatásáról, melyben nemcsak énekesként, hanem szervezőként is közreműködött. Ötezer néző ünnepelte őket. Nem volt kisebb a siker Nyíregyházán sem, ahol a hitközség elnökének, Kertész Gábornak a kezdeményezésére vett részt a Vidor Fesztiválon, kitűnő karakterszerepet alakítva, és nem mellesleg az előadást németül konferálta végig.

A közeljövővel kapcsolatban megtudtam: sok igazi kihívást jelentő produkció van előkészületben (1–2 évre előre), a megvalósulás szintjén, és ezen a ponton Fellegi

megemlítette azt is, hogy a producerkedést egyre inkább feladatának tekinti, a zsidó kultúrán túlmenően más területeken is.

Volt egy mondata, s ezt akár egyfajta „fellegiségnek” is lehet nevezni: „Mi a producerek népe is vagyunk.” Nem pályázat, jellemzőbb a magántőke igénybevétele, személyes motiváció alapján közelít meg egy-egy kérést, vagy éppen őt keresik meg valamilyen témában, de mindenképpen átgondolja, hogy a leendő partnernek ez mennyiben jelent valami kedvezőt. Tapasztalata szerint „még mindig meg lehet embereket egy-egy jó cél érdekében mozdítani”.

A Fellegini formáció Polnauer Flóra kiválasztását (berlini zenei tanulmányai okán) a zsidó karakter megmaradásával átment multikulti (változatos zenei-kulturális hatások integráns hangzása) felállásba. Különböztet, például szabadtéri zenei produkciók várják, mint amilyen a 2012-es, 2500 nézőt váró tokaji Patkó-bányabeli színházi esemény is lesz. A művészes zenészeknek, kántoroknak szívesen ad feladatokat, s lehetősége szerint támogatja is őket.

-gáljuli-

Minden kedves olvasónak
boldog új évet kíván az
EL AL Izraeli Légitársaság

EL AL Izraeli Légitársaság | Millennium Court Office Building, H-1052 Budapest, Pesti Barnabás utca 4.
Telefon: [+36-1] 266 2970 | Fax: [+36-1] 266 2973 | E-mail: elal@edarnet.hu | www.elal.com

„Egy ujjal”

Könyvismertető

Kertész Péter újságíró, költő és író. Nem utolsósorban zsidó származású magyar irodalmár. Az Izraelita Hitközség Gimnáziumában egy osztályban jártuk végig a 4 évet először az Abonyiban, majd 1952-től a Bérkocsis utcában.

Nem voltunk különösebb barátságban. Osztályunk mind a 19 tanulója egyformán kedvelte a többieket, mindnyájan vagy a II. világháború vagy a Rákosi-rendszer áldozatai voltunk.

Péter okos fiú volt. Esze, tehetsége, kötöttségektől mentes gondolkodása, egyénisége, valamint a sporthoz való fizikai adottsága már ekkor kitűnt.

Színes, rögzös életútjának csak főbb állomásait ismerem. Irodalmi tevékenységéről sem tudok mindent. Verses antológia, újságírói Pulitzer-emlékdíj és könyvek. Emellett származásával összefüggő közéleti feladatokat is szentendrei zsidótemető gondnokának nem könnyű feladatát is vállalta.

Élete örök harc az emberi rosszság és aljasság ellen. Fő fegyvere mindig az ÍRÁS volt. Nem a bibliai értelemben, hanem irodalmi területen. Újságírói igazságérzetét nem lehetett sem megvásárolni, sem elhallgattatni. Ez volt életének egyik fő mozgatórugója.

Alkotóereje teljében érte az a csapás, amely megváltoztatta életét. Néhány hónap alatt fantasztikus akaratereje révén ebből is ki tudott lábalni, és ami egy írónak az életet jelenti – ismét alkotott!

„Egy ujjal” című könyve 2011 júniusában jelent meg a Wesley János Kiadó gondozásában.

A mű új oldaláról mutatja meg az író Kertész Péter kvalitásait. Formailag a csupa kisbetű alkalmazása (a nevek és mondatkezdések vonatkozásában egyaránt) mint egy hőmpölygő folyam, elegységbe foglalja mandanivalóját. Technikailag, szerkezetileg pedig egy rendkívül érdekes újítást hozott: egy mondaton belül 2-3 jelzést követi egymást befejezés és teljesség tétele nélkül, köztük vessző, a végén pontok. Ennek ellenére minden érthető, a mögöttük lévő gondolatok világosak. Gyakran csak felvillanó, továbbgondolkodásra készítő, szinte csak esztétikusan odavetett gondolatok töredékek, amelyeknek története és kódolt jelentése van. Mint a festészetben az impresszionisták. Utalások múltbeli vagy jelenkori társadalmi történésekre, amelyek látszólagos logikái szétterítik, mozaik voltak ellenére egy kiváló szabadgondolkodó író (egy európeér!), egy származásilag ízig-vérig determinált zsidó leülepedett véleményét tükrözik, amelyben alapként benne van egész életének minden tapasztalata gyermekkorától a mai napig. És mindez abszolút modern stílusban, elgondolkodtató módon, ami azt is jelenti, hogy időnként meg kell állni egy-egy pillanatra. Felkavaró és ugyanakkor felemelő. Irodalmi értékén túlmenően külön tiszteletre méltó az akaratereje, amellyel felül tudott emelkedni az alkotás véghezviteléhez saját szomatikus nehézségein. A mű létrejöttelének egyik legjelentősebb tanulsága: a Szellem győzött a Test felett. E könyv egyik döntő hozadéka: Kertész Péter újra ír!

Erről a műről mint irodalmi alkotásról, valamint annak értékéről természetesen nálam hozzáértőbb és érdemesebb embernek kellett volna írni. Az „Egy ujjal” képet ad többek között a rendszerváltás előtti és utáni viszonyokról, de elsősorban a mai magyar valóságról.

A könyvből az is kiderül, hogy a sors ezt a tehetséges írókat nem kényeztette el, így például szinte érthetetlen, hogy Scheiber-monográfiája ellenére soha nem részesítették elismerésben.

Kertész Pétert érdemes olvasni. Tanulságos és megrendítő.

Péter, folytasd, csak így tovább! Egy igazi író számára életének egyik legfőbb értelme és célja az ÍRÁS.

dr. Langermann István

Zsidónegyedi éjszaka

A Kulturális Örökség Napjain belül, részben kapcsolódva a Goldmark-terem felújításához, éjszakába nyúló program- és eseménysorozat színhelye volt a Dohány utcai zsinagóga és környéke.

Az igazi hangulat, a jó kis vircsaft értelemszerűen 22 óra körül kezdődött, de addig is volt bőven látni-, tapasztalni-, hallgatnivaló.

Időben megtörtént a „mindenki havdoléja”, erre az egyébként is templomot látogatókon kívül még vagy 40-en voltak kíváncsiak, és ezt szép létszámnak, jó dolognak tartom. A Zsidó Múzeumban korai volt a 20 óra körüli időpont, háborítatlanul mehettek fel az épületbe, ahol Veró Tamás rabbi asztala még üresen árválkodott, de a tárgyi felkészülés ahhoz, hogy majd gyermekek és tájékozatlanabb felnőttek fogják faggatni a zsidó szokásokról, hagyományokról, már megtörtént. Később persze jó néhány tárlatvezetés engedett bepillantást a két emelet (az állandó és a Jankay Tibor műveiből rendezett kiállítás) látnivalóiba.

A Goldmark-terem volt az, ahol már a meghirdetett időpont előtt nem lehetett az interaktív térképekhez, a fényképek, korhű dokumentumok százaihoz hozzáférni, és a nézőtér is jócskán megtelt. Az ügyvezető igazgató köszöntöje és Komoróczy Géza professzornak az Itt lakott Rosenthal kiállítás megnyitóját gondolatai, majd a látvány valóban nagy vonzerőt jelentettek.

A Rumbachban akkor még csak rákészült a balkáni hangzást muzsikáló Söndörgő csapata és a közel-keleti, valamint spanyol zsidó dallamvilágot megszólaltató Tzomet együttes. Ami az utcára kiszűrődött, ígéretesnek tűnt.

Nem messze, a Gózdú felé sétálva, a Holló-passzázsban Egyházy Gábor, Pálkinkási Réka és Vass Kati látványos kerámiáit nézegettem, majd elcsúsztam, ugyanis az átjáró meghitt félhomályát a kivilágított színpad fényei törték meg. Számomra ismeretlen formáció (fúvósok, két énekes lánnyal) igazán kitűnő előadásában ismert és ismeretlen héber és spanyol számok hangzottak fel. Akit érdekelt, az Összefogás című tárlatot is megnézhetette. A Szenes Hanna által közismertté tett csodaszép Éli, Élit meg meghallgattam, majd visszaindultam a Dohány utcai zsinagógához, ahol Frölich Kati rebbecen éppen izraeli turisták kérdéseire válaszolt, látható volt az érdeklődés, sor került csoportos templomlátogatásra is.

Összefutottam a Wesselényi hétnél például Schmelzer rabbival, aki Zürichből erre az eseményre jött haza, találkoztam Magyar Bálinttal, Rajk Lászlóval is.

Ugyanezen a környéken lehetett jelentkezni, és tettek is sokan, a Zachor Alapítvány önkéntesei által vezetett zsidónegyedi sétákra.

Az este további része – az „éberebbek” elmondása szerint – eseményekben még bővülve, nagy látogatottság, érdeklődés mellett zajlott, ami annál is inkább jó, mivel a programot kizárólag a Facebookon és zsidó honlapokon reklámozták.

Gál

SPÁNN GÁBOR

A megoldás

Ha korszerű és profán akarok lenni, azt mondom, egy zsinagóga közösségének „softvere” a rabbija és „hardvere” a samesz. Mert ugye a mindenkorai rabbi szent kötelessége – nomen est omen – a tanítás, az ünnepek celebrálása, és tulajdonképpen híveinek kezét fogni a bölcsőtől a sírig. Ahhoz, hogy ezt zavartalanul tehessen az előírások és hagyományok betartásával, elengedhetetlenül szüksége van egy mindenre, aki legtöbbször a samesz. Ez a „hardver” gondoskodik arról, hogy mindenkinek jusson imakönyv, hogy a gyertya időben a helyén legyen, a kidus kellei szintű, és néha láthatatlan, de nélkülözhetetlen segítője rabbijának.

Ilyesm volt az 1970-es években Szegeden Klein Márton, mindenki Marci bácsija. Mint elmondásból hallottam, ő olyan igazi Sólem Aléchem-i figura volt. A kisöreg alig volt 160 centi, széle-hossza egy, mert fiatalon súlyemelt, ami szintén nem a növekedését segítette. Életének késői szakaszában, már 60-on túl jött rá, hogy neki a zsinagógai szolgálat való.

Azokat az éveket a legjobb indulattal sem lehet a vallás reneszánszának nevezni, és ahogy a mondás tartja: szegény sorsú atomfizikus nehézzelvel főz. Ez azt jelentette zsidóra fordítva, hogy bizony a hűközségeknek örülni kellett, ha valaki jelentkezett templomi szolgálatra. Marci bácsi mellett, hogy életvidám, mindenkivel barátságos, kacagó ember volt, rendelkezett egy kis szobatenorral, ami egy kórusban megteszi, de szolistának bizony csak nagy jóindulattal volt nevezhető. Ezzel szemben halachikus tudása finoman szólva is hézagoss volt. Nagyjából tudta az imákat, és ha előimádkozott, és netán kiesett egy-egy szó az esedékes ima szövegéből, azt gatlás nélkül behelyettesítette azzal éppen, ami eszébe jutott. Csakúgy, mint Reb Tevje, az elhíresült tejesember. Megbocsátottak neki mindent, mert lelkesedése erősebb volt annál a hatásnál, amit az kellett, ha falsot fogott, és a hadarva elmondott imáknál bizony komoly rabbinikus tudás kellett ahhoz, hogy valaki rájőjön a hibákra.

Az ő kötelességei közé tartozott rabbijának mindenkorai felkészítése. Így többek között ő szállította a reverendát fejjedővel együtt, például temetésekre. Történt egyszer, hogy a jó messzi szegedi zsidótemetőben búcsúztattak valakit, és másnap péntek este következett. Rabbija az istentisztelet előtt egy órával bent volt a zsinagógában, és beöltözés közben döbönt rá, hogy nincs meg a reverendához tartozó fekete kalap. Marci bácsi vigasztalhatatlan volt, hisz tudta, hogy ő felejtette a temetőben, érte menni már nincs idő. Márpedig péntek este egy kötelességtudó rabbi nem állhat a szószékre alul reverendában, felül kápelével. A mindig talpra eső Marci bácsi azt mondta: ő ezt is megoldja.

És lassan csodát, az istentisztelet kezdetére megjelent kezében egy csodálatosan szép fekete kalappal, ami még szebben csillogott, mint az eredeti. A rabbi annak rendje-módja szerint levezette az istentiszteletet, csupán az zavarta, hogy bárhogy próbált mocorogni, elviselhetetlen benzinszag kísérte. A híveken is látszott, hogy fintorognak, és keresik a bűz lehetséges forrását.

Este, kidus után, Marci bácsi félrehívta kedves rabbiját, és így szolt:

Főrabbi úr! Nálunk ugyan nincs gyónás, de én most mégis megvallok magának valamit, remélve a nem létező „feloldozást” is. Láttam, ön milyen kétségbeesett kalap nélkül, ezért átrohantam a lakásba, elővettem az ünnepi fehér reverendakalapot, és Bagarol cipőpasztával kézzel gondosan átfestettem, még lefújtam fixálóval is, és sem ön, sem a hívek nem vettek semmit észre.

A rabbi azonnal megértette, hogy az apró kellemetlenség, a bűz árán megmentette Marci bácsi a péntek este áhitatát. A dolognak így csak két következménye lett. Az egyik, hogy ros hásnára új fehér reverendakalapot kellett beszerezni, a másik, hogy a következő héten a közösség világi elnöke istentisztelet előtt odament a rabbioz, és ennyit mondott: Rebbe! Örülünk és gratulálunk, hogy végre autót vett, de miért kététeműt?!